EUHARISTIA: UNITATE ŞI MĂRTURIE CREŞTINE

Pr. lect. dr. Gheorghe Petraru
Facultatea de Teologie Ortodoxă, Iaşi

Euharistia este Taina centrală a Bisericii, fiind încununarea tuturor celorlalte lucrări sfinte ale ei, deoarece ea evidenţiază specificul credinţei creştine, esenţa vieţii omului nou, restaurat în harul mântuitor, anume de a fi una cu Hristos, de a participa la viaţa lui Hristos. De aceea împărtăşirea cu pâinea şi vinul din Potirul de pe Sfântul Altar care prin invocarea Sfântului Duh se prefac în însuşi Trupul şi Sângele lui Hristos înseamnă unire cu Hristos şi cu ceilalţi oameni care de asemenea se unesc cu el împărtăşindu-se cu acelaşi Trup şi Sânge dumnezeiesc şi implică în acelaşi timp un act de credinţă şi de mărturisire a lui Hristos ca Dumnezeu şi Mântuitor, în unitate fiinţială, teologică si iconomică cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Acest realism euharistic a caracterizat şi caracterizează permanent Biserica lui Hristos, comunitatea celor restauraţi în iubirea mântuitoare a lui Dumnezeu care dau mărturie despre aceasta în însuşi actul de credinţă ce este încununat de împărtăşirea de Hristos, Pâinea şi Vinul vieţii celei noi din Împărăţia lui Dumnezeu despre care încredinţează pe ucenicii săi însuşi Hristos Domnul.

Dacă acesta este programul divin mântuitor pentru întreaga umanitate, unul al unirii întru cunoaştere şi iubire de către fiecare om cu Dumnezeu, Creatorul şi Mântuitorul spre vieţuire deiformă, spre îndumnezeirea cea după har, constatăm astăzi că nici noi creştinii nu suntem uniţi în aceeaşi credinţă, nu ne împărtăşim toţi din acelaşi Potir la acelaşi Altar. Mai mult, unii dintre creştinii de astăzi înţeleg Euharistia reducţionist şi minimalist ca o simplă aducere aminte despre un eveniment Hristos *in illo tempore* fără o eficienţă sacramentală, existenţială, spirituală pentru cel ce participă la comemorativa Cină a Domnului, şi mai mult, condiţia şi deja ambianţa mondializării, a transformării lumii într-un mare sat ne surprinde pe noi creştinii ca o minoritate chiar acuzată, uneori injust, de eliminarea unor culturi şi tradiţii locale în actul evanghelizării, unul de globalizare la condiţia creştină, cu limitele inerente unei precarietăţi în timp şi istorie, dar care trebuie să ne aducă aminte nouă creştinilor, că deşi suntem aluatul din făină, totuşi prin lucrare teandrică, divino-eclezială, întreaga dospitură converge spre Împărăţia lui Dumnezeu (*Lc* 13,21). Din această conştiinţă creştină, fruct al comuniunii euharistice se naşte neîncetat dorinţa unităţii şi

mărturia creştină devine un act teofanic prin care lumea este chemată să slăvească pe Tatăl ceresc (*Mt* 5,16).

De aceea abordarea problematicii Euharistiei în iconomia textului de faţă este în spiritului dialogului dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică angajate pe calea regăsirii unităţii creştine, una dintre temele comisiei mixte de dialog fiind aşa cum se ştie „Taina Bisericii şi Euharistiei în lumina tainei Sfintei Treimi" la întâlnirea din 1982 de la München, Germania. Fără a enumera şi a prezenta diferenţele dintre creştini în general şi între ortodocşi şi catolici în special vom insista în cele ce urmează asupra unor aspecte comune care ne pot apropia în înţelegerea teologică şi în practica comuniunii euharistice deşi de la început trebuie arătat că există separaţie între Bisericile noastre prin faptul că noi ortodocşii folosim la celebrarea euharistică pâinea dospită iar fraţii noştri catolici azima, ceea ce a dus la vaste şi laborioase exegeze. De asemenea împărtăşirea mai rară la ortodocşi, precedată de o pregătire spirituală specifică, şi împărtăşirea chiar de mai multe ori în aceeaşi zi la romano-catolici, la o primă vedere, fără diferenţele teologice aferente fac deocamdată imposibilă intercomuniunea euharistică dintre Bisericile noastre.

1. Euharistia şi unitatea creştină

Orice lectură a Sfintei Scripturi în contextul dreptei credinţe – *regula fidei* – şi a experienţei spirituale ecleziale ne îndreptăţeşte să afirmăm că unirea euharistică cu Hristos implică unitatea de credinţă, o mărturie creştină unică pentru că aşa cum arăta sfântul Pavel şi în acelaşi timp avertiza despre pericolul dezastruos pentru Biserică al oricărei separaţii din raţiuni de credinţă, ontologic Hristos este unul, iar Trupul său mistic în mod logic nu poate să fie decât unul, în diversitatea legitimă a mădularelor sale. Afirmaţia paulină „un Domn, o credinţă, un Botez" (*Ef* 4,5) în perspectiva unităţii ecleziale trebuie înţeleasă şi într-o perspectivă euharistică după modelul exemplar al Bisericii primelor zile când conform mărturiei scripturistice creştinii „stăruiau în învăţătura apostolilor şi în împărtăşire, în frângerea pâinii şi în rugăciuni" (*Fap* 2,42). Cuminecarea cu Hristos euharistic constituia pentru primii creştini împlinirea prin Duhul Sfânt a făgăduinţelor prepascale făcute de Mântuitorul Iisus Hristos despre participarea prin înviere la viaţa Împărăţiei celei veşnice a lui Dumnezeu:

> Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul meu... Dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele lui nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănâncă trupul meu şi bea sângele meu

> are viaţa veşnică şi eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul meu este adevărată mâncare şi sângele meu adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul meu şi bea sângele meu rămâne întru mine şi eu întru el (*In* 6,51.53-56).

Aceste cuvinte atât de dificil de înţeles în perspectiva raţionalităţii umane şi care de fapt au scandalizat şi pe auditorii săi, creştinii le-au înţeles prin Duhul lui Hristos pogorât la Cincizecime şi prezent în comunitatea fidelă Celui mort şi înviat pentru mântuirea lumii de o manieră realistă, adică cu adevărat consumare sub chipul pâinii şi al vinului a trupului Celui care s-a oferit pe sine mâncare şi băutură la Cina cea de Taină, atunci când a rostit cuvintele prin care ieri, astăzi şi întotdeauna la celebrarea euharistică Biserica ne aduce aminte de unica şi irepetabila Jertfă sângeroasă a Fiului lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii: „Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul meu... Beţi dintru acesta toţi, că acesta este Sângele meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (*Mt* 26,26-28; *Lc* 22,19-20). Împărtăşirea de Hristos era actul de iubire şi încredere desăvârşită faţă de Dumnezeu, fidel cuvintelor, promisiunilor sale către poporul său în perspectiva mântuirii, a eliberării de păcat şi moarte, a vindecării de suferinţele condiţiei tragice a existenţei omului în creaţie. Această eliberare devine eficientă prin jertfa pâinii şi a vinului care prin invocarea Duhului Sfânt promis de Mântuitorul se prefac în Trupul Celui Înviat pentru creaţia cea din nou a umanităţii, în harul care de la Cincizecime copleşeşte de lumină pe toate cele ce există spre transfigurarea cosmosului întreg şi îndumnezeirea omului. De aceea, acelaşi Duh Sfânt care se purta pe deasupra apelor primordiale dinamizând configuraţia cosmică încununată de crearea omului (*Gen* 1,2), despre care dă mărturie însuşi Hristos că străluceşte asupra lui (*Lc* 4,18) şi care s-a pogorât în chip de porumbel peste el în apa Iordanului (*Lc* 3,22; *Mc* 1,10; *Mt* 3,16), invocat de către preoţia sacramentală coboară peste pâine şi vin prefăcându-le în Trupul euharistic al lui Hristos. Împărtăşirea credinciosului conferă acestuia prezenţa interiorizată prin Duhul lui Hristos care aşa cum spune sfântul Pavel „a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoştinţa slavei lui Dumnezeu", aşa cum la începutul creaţiei lumina a strălucit din întuneric (*2Cor* 4,6). Aşa cum arăta părintele D. Stăniloae,

> unirea cu Domnul în Euharistie este o unire deplină tocmai pentru că El nu mai este lucrător în noi numai prin energia adusă în noi de Duhul Său, ci cu trupul şi cu sângele lui, imprimate în trupul şi sângele nostru. Iar unde este trupul şi sângele său, este prezent şi lucrător în mod deplin însuşi subiectul lor. Deci însuşi subiectul lui Hristos, ca subiect al trupului şi sângelui Său, se face prin Euharistie subiect direct al trupului şi sângelui nostru, cu care

> sunt unite intim trupul şi sângele său, care au dat prin aceasta calificarea lor trupului şi sângelui nostru, imprimându-se în ele, şi care şi-au unit lucrările şi simţirile lor cu lucrările şi simţirile trupului şi sângelui nostru. Iar întrucât şi fiecare dintre noi suntem subiect al trupului şi sângelui nostru şi al lucrărilor penetrate de trupul şi de lucrările lui Hristos, noi ne aflăm împreună subiect cu Hristos al trupului nostru devenit şi trupul Lui sau al trupului Lui devenit şi trupul nostru[1].

Prin această interpretare teologică de o profunzime deosebită putem înţelege şi într-o perspectivă euharistică ce include pe cea spiritual-mistică sensul paulin al vieţii în Hristos; „şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine” (*Gal* 2,20). Euharistia se evidenţiază prin excelenţă ca Taină şi Jertfă a Bisericii pentru că prin ea Hristos se face prezent şi se oferă pe Sine celor care îl iubesc şi care la rândul lor îşi deschid inima iubitoare şi însetată de a cunoaşte adevărul vieţii spre Dumnezeu izvorul şi misterul vieţii, subiect infinit al adevărului şi al vieţii, temei al dorinţei umane de adevăr şi iubire ca sensurile cele mai înalte ale existenţei. Împărtăşirea credinciosului cu Hristos euharistic este răspunsul uman la oferta de iubire mântuitoare divină spre comuniune veşnică a acestuia cu Dumnezeu. De aceea împărtăşirea cu Hristos înseamnă participare la adevărul lui Hristos, la viaţa lui Hristos, Dumnezeu adevărat şi Om adevărat conform adevărului Scripturii actualizat în Tradiţia dogmatică, liturgică, mistică a Bisericii Sale. Unirea cu Hristos în Taina Euharistiei reprezintă din această cauză temeiul real şi obiectiv al extensiei în timp şi spaţiu al Trupului său mistic, Biserica sa în acelaşi adevăr al lui Dumnezeu şi în unitatea experienţei ecleziale. Pe lângă condiţiile de adevăr de credinţă şi unitate eclezială în perspectiva ortodoxă a comuniunii euharistice cu Hristos este necesară pregătirea spirituală prin purificarea sufletului şi iertarea păcatelor în Taina Pocăinţei. Despre această condiţie ne încredinţează sfântul Pavel, atunci când se adresează creştinilor din Corint: „Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat faţă de trupul şi sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar” (*1Cor* 11,27-28).

Despre intercondiţionarea triunghiulară – 1) dreaptă credinţă; 2) unitate eclezială conferită de autoritatea ierarhiei sacramentale de origine apostolică ce actualizează prin Duhul Sfânt unica şi eterna preoţie a lui Hristos; 3) exerciţiul ascetico-spiritual –, mărturiile biblice şi patristice abundă, iar în cele ce

---

[1] Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, III, Bucureşti 1978, 89.

urmează ne vom opri asupra a câteva referinţe elocvente din teologia patristică. Sfântul Ignaţie Teoforul spune următoarele în această privinţă:

> Cu toţii urmaţi pe episcop, după cum Iisus Hristos urmează pe Tatăl, iar pe preoţi ca pe apostoli; pe diaconi respectaţi-i ca pe porunca lui Dumnezeu. Nimeni să nu facă fără episcop ceva din cele ce aparţin Bisericii. Acea Euharistie să fie socotită bună care este săvârşită de episcop sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit. Unde se vede episcopul acolo să fie şi mulţimea credincioşilor, după cum acolo unde este Iisus Hristos este şi Biserica universală[2].

De fapt am putea spune că acest text dă expresie, câteva decenii mai târziu, despre aceeaşi experienţă liturgico-sacramentală a Bisericilor locale, relatată în *Faptele Apostolilor*, accentuând însă funcţia esenţială în Biserică a ierarhiei sacramentale, în cele trei trepte, episcop, preot, diacon, într-o perioadă în care deja se înregistrau separaţii între creştini ce puteau duce la rupturi regretabile ale unicului Trup al lui Hristos. Remarcabile ca exprimare şi înţelegere teologică sunt texte din opera sfântului Irineu de Lyon, pentru care devierile doctrinare gnostice determinate de concepţia despre coruptibilitatea şi impuritatea funciare ale materiei erau absolut eronate, iar viziunea şi experienţa vieţii creştinilor era una în conformitate cu Euharistia, Trupul şi Sângele lui Hristos, prin care „slăbiciunea trupului este absorbită de puterea Duhului", ceea ce face ca omul ce se împărtăşeşte să nu mai fie trupesc, ci duhovnicesc „din cauza comuniunii cu Duhul"[3]. Duhul Sfânt este Cel care dă coeziune, uneşte pe oameni cu Dumnezeu, structurând eclezial comunitatea oamenilor şi tot prin Duhul Sfânt primim Pâinea cerească spre nemurire şi viaţa veşnică. De aceea relaţia dinamică Duhul Sfânt–Biserica lui Hristos este una de întrepătrundere, de coexistenţă încât tot sfântul Irineu putea spune că „acolo unde este Biserica, acolo este şi Duhul lui Dumnezeu; şi acolo unde este Duhul lui Dumnezeu este şi Biserica şi tot harul. Şi Duhul este Adevărul"[4]. Aşa cum Hristos s-a înfăţişat pe sine lumii ca Adevărul (*In* 14,6), Biserica mărturiseşte că Duhul care continuă haric, sacramental lucrarea lui Hristos constituind din lume Trupul său mistic este de asemenea Adevărul, Adevărul comuniunii iubitoare şi mântuitoare. Mai mult, prin Duhul, Biserica primeşte prezenţa euharistică a lui Hristos cel înviat prin care ea efectiv se face, devine ceea ce este, „stâlpul şi temelia adevărului"

---

[2] IGNATIE TEOFORUL, *Către Smirneni*, 8, 1-2: PSB 1, 184.
[3] IRINEU DE LYON, *Contre les hérésies*, V, 9, 2, Cerf, Paris 1991, 592.
[4] IRINEU DE LYON, *Contre les hérésies*, III, 24, 1.

prin cei ce se unesc cu Hristos, consumându-l sub chipul pâinii şi al vinului prefăcute în umanitatea îndumnezeită a lui Hristos. Concepţia despre viaţă a creştinilor este una euharistică, articulată învăţăturii si practicii liturgico-sacramentale a Bisericii ce culminează şi se încoronează cu Euharistia, anticipare şi prefigurare în timp a misterului învierii şi vieţii veşnice, întrucât „modul nostru de a gândi se acordă cu Euharistia, iar Euharistia, în schimb, confirmă modul nostru de a gândi”[5]. Biserica constituie, aşadar, ambianţa emergenţei a ceea ce numim *omul euharistic*, omul ce înţelege şi lucrează în lume, creaţia lui Dumnezeu, conform Legii lui Dumnezeu, personalizate în Logosul întrupat, iubirea chenotică a lui Dumnezeu ce se comunică oamenilor pentru ca aceştia să vadă raţiunile divine ale creaţiei, să existe în comuniunea îndumnezeitoare a Duhului Sfânt de care este plină Biserica lui Hristos, iar *praxis*-ul uman etic, în general să includă o finalitate teofanică, spre eterna glorie a lui Dumnezeu ce înveşniceşte pe oamenii ce răspund iubirii divine de lumina şi strălucirea energiei necreate a Împărăţiei. Fundamentul acestei noi realităţi oferite de Dumnezeu omului ca dar al prezenţei sale în experienţa spirituală şi îndumnezeitoare a iubirii interpersonale, a dreptei credinţe, a refuzului egolatriei atât de tentante spre a face din centralitatea eului sălaş al prezenţei harice este Euharistia. Prin ea omul se face în mod exemplar „părtaş dumnezeieştii firi” (*2Pt* 1,4) în ordinea eclezială a harului divin mântuitor, vindecător de coruptibilitatea firii căzute spre transfigurare şi nemurire, astfel încât, în ontologia umanului cu vocaţie hristică intrinsecă, funcţia Euharistiei conţine valenţe teologice, ecleziale şi antropologice fundamentale. De aceea

> Euharistia se revelează, din ce în ce mai mult astăzi, în conştiinţa teologică modernă, ca Taină a Bisericii prin excelenţă, taina în care Biserica se realizează, se recunoaşte şi se perpetuează ca locul şi timpul adunării credincioşilor lui Dumnezeu, ca darul şi consacrarea acestuia în Trup al lui Hristos, prin coborârea şi lucrarea Sfântului Duh şi, în fine, ca punct de plecare al mărturiei şi al creşterii misionare şi apostolice a Bisericii în sânul comunităţii umane răscumpărate de Hristos[6].

Acest adevăr este redat într-o perspectivă sacramentală admirabilă de către teologul bizantin laic Nicolae Cabasila care spune că

---

[5] IRINEU DE LYON, *Contre les hérésies*, IV, 18, 5.

[6] Dumitru RADU, „Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine şi problema intercomuniunii”, *Ort.* 30 (1978) 257.

> Sfintele Taine sunt Trupul şi Sângele Domnului, dar sunt totodată hrana şi băutura cea adevărată a Bisericii lui Hristos. Iar prin împărtăşire, nu Biserica le preface pe ele, deoarece cele mai tari biruiesc. Precum fierul înroşit în foc ni se arată aievea ca foc nu ca fier, deoarece însuşirile fierului sunt absorbite cu totul de cele ale focului, tot aşa şi cu Biserica lui Hristos: dacă ar putea cineva să o cuprindă cu privirea, n-ar vedea decât însuşi Trupul Domnului prin aceea că este unită cu El şi că se împărtăşeşte din Trupul Lui[7].

Accentuând dimensiunea sacramentală a vieţii creştine în comunitatea eclezială dreptmărturisitoare, accesibilă majorităţii membrilor Bisericii, nu atât experienţa mistică pe culmile extatice ale ascensiunii spirituale la care ajung mai puţini, Nicolae Cabasila, putem spune, anticipează prin înţelegerea sa teologică formula fericită a teologului H. de Lubac care spunea că „Biserica face Euharistia şi Euharistia face Biserica”[8]. Acest adevăr despre dinamica structurării şi extensiei Bisericii în timp şi spaţiu pentru încorporarea oamenilor în Trupul tainic al lui Hristos, în mod plenar prin Euharistia Bisericii este redat elocvent de către Liturghia ortodoxă: „Pentru ca să fie celor ce se vor împărtăşi spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtăşirea cu Sfântul tău Duh, spre plinirea Împărăţiei cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine”[9].

În ceea ce priveşte deasa sau rara împărtăşire, aspect al vieţii creştine ce preocupă conştiinţa ortodoxă, practica se conformează şi astăzi Scripturii şi Tradiţiei care condiţionează împărtăşirea cu Sfintele Taine de o pregătire spirituală specifică, de starea de conştiinţă curată, de vrednicia cea întru smerenie, astfel că, aşa cum arăta sfântul Ioan Gură de Aur „nici obişnuinţa, nici soroacele să te îndemne să te apropii, ci curăţia şi nevinovăţia sufletului... Timpul potrivit de împărtăşire pentru voi să fie conştiinţa curată”[10]. Astfel, împărtăşirea este un act de libertate şi de iubire pentru Hristos cel viu care se jertfeşte tainic şi nesângeros pentru fiecare dintre noi, aşteptând răspunsul nostru, jertfa dăruirii de sine integrale pentru el. Credinciosul se apropie de Hristos cu frică şi cu cutremur, îl experiază ca pe un adevărat *mysterium tremendum* şi de aceea chiar

---

[7] NICOLAE CABASILA, *Expositio Liturgiae*, XXXVIII: PG 150, 452D-453A.

[8] Henri de LUBAC, *Méditation sur l'Église*, Aubier, Paris 1968, 112.

[9] „Liturghia sfântului Ioan Gură de Aur”, în *Liturghier*, Bucureşti 1995, 158.

[10] IOAN GURĂ DE AUR, *Despre Botezul lui Hristos*, 4: PG 49, 369, citat de Ioan ICĂ, „Modurile prezenţei personale a lui Iisus Hristos şi a împărtăşirii de el în Sfânta Liturghie şi spiritualitatea ortodoxă”, în *Persoană şi comuniune. Prinos de cinstire Preotului profesor academician Dumitru Stăniloae, 1903-1993*, Sibiu 1993, 346.

începând cu secolul al IV-lea s-a produs o „individualizare a Euharistiei”[11], a primirii lui Hristos euharistic mai mult într-o perspectivă personală decât comunitară, favorizată această situaţie şi de rigorile ascetice monahale.

Noile abordări ecleziologice, în contextul ecumenismului creştin, atât în Ortodoxie (N. Afanasief, A. Schmemann sau I. Zizioulas), cât şi în Biserica Romei (Y. Congar, sau mai recent J.-M.-R. Tillard), au aprofundat şi dezvoltat teologic relaţia Biserică–Euharistie în perspectiva „ecleziologiei euharistice”, ceea ce a atras şi critici din partea altor teologi care au accentuat şi alte aspecte esenţiale ce conferă plenitudinea organismului eclezial, precum dreapta învăţătură a Bisericii, formulată în baza Sfintei Scripturi la Sinoadele Ecumenice, şi prezenţa şi lucrarea ierarhiei sacramentale a Bisericii, fără de care funcţiile acesteia, inclusiv prezidarea Euharistiei, încetează, intervenind în mod tragic separaţia Dumnezeu–lume, reconciliere mediată şi înfăptuită prin jertfa răscumpărătoare a Golgotei, actualizată nesângeros şi tainic la fiecare celebrare euharistică. De aceea, o ecleziologie euharistică este valabilă şi funcţionează dintotdeauna acolo unde există Biserica şi tot adevărul, acolo unde teologia este inspirată în discursul ei de Sfântul Potir, de Prezenţa plenară a lui Hristos, în Cuvânt şi Taine, semne şi lucrări ale Împărăţiei lui Dumnezeu care este şi care vine. Numai unitatea dogmatică, canonică, liturgică a Trupului mistic al lui Hristos în diversitatea darurilor şi harismelor Bisericilor locale, în frunte cu episcopul locului în simfonia sobornicească a unicei Biserici, Biserici locale ce contextualizează Evanghelia şi dau un profil local Universalului concret, Iisus Hristos, justifică ecleziologia euharistică şi intercomuniunea.

În perspectivă ortodoxă aceste aserţiuni sunt valabile acolo unde se mărturiseşte dreapta învăţătură dintotdeauna a Bisericii care dă de fapt identitate acesteia împreună cu ierarhia ei canonică, în toată istoria creştină, pentru că intercomuniunea între creştinii care nu au acelaşi Crez teologic datorită tragicelor separaţii din istoria creştină „este o soluţie de compromis şi total artificială cu sacrificarea adevăratei comuniuni şi unirii cu Hristos a celor ce se împărtăşesc din acelaşi Potir”[12]. Ceea ce s-a structurat în reflecţia şi practica teologică cu numele de ecleziologie euharistică trebuie să ia în consideraţie elementele fundamentale ale structurii ecleziale; plenitudinea adevărului revelat, episcopatul de succesiune apostolică în har şi credinţă şi Taine. Unde sunt acestea este şi

[11] Karl Christian FELMY, *Dogmatica experienţei ecleziale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, Deisis, Sibiu 1999, 216.

[12] Dumitru RADU, „Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine...”, 357.

Biserica în sensul deplin al cuvântului, pentru că „în afara credinţei ecleziale plenare şi a episcopatului de succesiune apostolică în har şi credinţă nu există Euharistie, nu există Biserica adevărată şi una”[13].

Or, în practica intercomuniunii vedem împărtăşirea unor credincioşi de tradiţii creştine diferite care speră că prin acest act se va realiza unirea tuturor creştinilor. Euharistia nu mai este încununarea unităţii de credinţă în experienţa liturgico-sacramentală dată de crescânda şi nedespărţita comuniune cu Hristos în auzirea şi trăirea harică a poruncilor evanghelice spre mântuire şi viaţă veşnică, ci un simulacru de unitate creştină, speranţa iluzorie că această practică este o cale, un mijloc de refacere a unităţii creştine care există deja în Biserica cea una şi care este darul lui Hristos prin Duhul Sfânt. De aceea, aşa cum arăta părintele Dumitru Stăniloae,

> în realitate nu din Euharistie rezultă dreapta credinţă, ci din dreapta credinţă rezultă Euharistia adevărată sau întâlnirea cu adevăratul Hristos. Deci, şi comuniunea în adevărata Euharistie se bazează pe unitatea în dreapta credinţă. De unde ştim că în Euharistie este trupul şi sângele lui Hristos, dacă nu din învăţătura dreptei credinţe? De aceea Liturghia nu începe cu Euharistia, ca să continuie (şi la ce ar mai continua?) cu mărturisirea comună a dreptei credinţe, ci înainte de a se produce în Liturghie prefacerea pâinii şi a vinului în trupul şi sângele Domnului şi la împărtăşirea de ele comunitatea se luminează în dreapta credinţă şi se întăreşte în unitatea ei, sub îndrumarea preotului, iar acesta îşi mărturiseşte aceeaşi credinţă prin rugăciunile sale. Nu ne apropiem de Euharistie ca de ceva acoperit de un întuneric, ci călăuziţi de lumina dreptei credinţe. De aceea credinciosul ortodox se apropie de Sfânta Împărtăşanie cu lumânarea aprinsă în mână[14].

Ca Biserici ce moştenim în cea mai mare parte Tradiţia una a epocii patristice, redescoperită şi apreciată la justa valoare de către Biserica Romano-Catolică în ultima vreme, cred că avem datoria sfântă de a continua dialogul teologic sincer şi în iubirea veşnică a lui Hristos, Capul Bisericii, în speranţa unităţii depline a Bisericilor noastre spre mărturia comună şi credibilă în lumea de astăzi în care ne confruntăm cu secularizare, indiferentism religios, ateism, sectarism şi cu pericolul sincretismului.

---

[13] Dumitru RADU, „Privire de ansamblu asupra conferinţelor teologice interconfesionale din România”, *StTeol* 31 (1979) 681.

[14] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova 1986, 398.

2. Euharistie şi mărturie creştină

Credinţa creştinilor exprimată, printre alte manifestări religioase, mai ales în actul sacramental al împărtăşirii cu trupul şi sângele lui Hristos constituie mărturia vizibilă a credinţei, încredinţarea desăvârşită că sunt iubiţi de Hristos şi el împlineşte faţă de ei făgăduinţele referitoare la mântuire, înviere şi viaţă veşnică. Împărtăşirea cu Hristos în faţa Sfântului Altar reprezintă

> piscul cel mai înalt al vieţii duhovniceşti, la care dacă am ajuns odată, nimic nu mai lipseşte ca să dobândim fericirea cea dorită. Pentru că aici nu mai este vorba de a ne face părtaşi morţii, îngropării sau unei vieţi mai bune, ci este vorba de chiar dobândirea Celui înviat. De acum nu mai primim darurile Duhului Sfânt, oricât de bogate ar fi ele, ci pe Însuşi Vistiernicul acestor daruri, comoara întru care încape toată bogăţia darurilor[15].

Aceste cuvinte ale lui Nicolae Cabasila ne oferă aşa cum arată şi teologul I. Zizioulas perspectiva hristologică a Euharistiei, pentru că de fapt există o singură Taină, Taina lui Hristos. De aceea

> Euharistia poate fi înţeleasă numai hristologic: este trupul lui Hristos, Hristos însuşi. Euharistia nu trebuie privită, aşadar, ca un mijloc al harului, al unui har abstract şi independent de hristologie, ci ca pe Hristos însuşi, Hristosul întreg care mântuieşte lumea şi pe om şi ne împacă cu Dumnezeu prin Sinea sa... Caracterul fundamental al Euharistiei stă în aceea că este adunare şi act şi că în ea se contemplă şi se recapitulează şi este trăită *întreaga Taină a lui Hristos,* mântuirea lumii[16].

Euharistia este Hristos, pe care l-au văzut şi auzit apostolii şi ucenicii Săi şi care prin Duhul Sfânt invocat de ierarhia sacramentală a Bisericii este prezent în chip euharistic între credincioşi şi consumat de aceştia în actul împărtăşirii ca expresie a iubirii faţă de el aşa cum el iubeşte pe cei ai săi. În această privinţă este necesară şi astăzi aşa cum a fost la începutul Bisericii acea „unitate şi unanimitate”[17], după cum se exprimă teologul Emmanuel Lanne, pentru ca noi cei de astăzi prin iubirea lui Dumnezeu faţă de noi, în mod supralogic şi suprafiresc, să avem părtăşie de acelaşi Hristos care s-a jertfit şi a înviat pentru viaţa noastră înnoită cu El şi întru El. Euharistia este Viaţa noastră a creştinilor, pentru că Hristos este Calea, Adevărul şi Viaţa noastră (*In* 14,6) şi de aceea ea

---

[15] Nicolae CABASILA, *Despre viaţa în Hristos*, 4, Bucureşti 1989, 193.
[16] Ioanis ZIZOULAS, *Creaţia ca Euharistie*, Editura Bizantină, Bucureşti 1999, 13.
[17] Emmanuel LANNE, „Unité et Eucharistie, don de l'Ésprit”, *Irén.* 72 (1998) 48.

trebuie înţeleasă şi într-o perspectivă eclezială, deoarece Trupul tainic al lui Hristos, Biserica sa, se face, se împlineşte prin unirea cu Hristos euharistic care în evenimentul existenţei sale mundane a oferit lumii adevărul mântuitor suprem, iar la Cina cea de Taină sub chipul pâinii şi al vinului ne-a încredinţat celor care credem în el şi mărturisim dumnezeirea sa în eficienţa soteriologică a comuniunii îndumnezeitoare spre veşnicia Împărăţiei însăşi prezenţa sa, aşa cum a promis ucenicilor săi. Sfântul evanghelist Ioan ne încredinţează despre această prezenţă şi acest eveniment al unei întâlniri personale şi comunitare sacramentale în Biserică spre vedere şi auzire duhovnicească a lui Hristos însuşi în actul de evanghelizare şi în celebrarea euharistică prin cuvintele următoare: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii – şi Viaţa s-a arătat şi am văzut-o şi mărturisim şi vă vestim Viaţa cea de veci, care era la Tatăl şi s-a arătat nouă – ce am văzut şi am auzit, vă vestim şi vouă” (*1In* 1,1-3). Tot Nicolae Cabasila ne încredinţează de asemenea despre acest adevăr, amintind şi faptul că împărtăşirea cu trupul lui Hristos reprezintă „singurul leac împotriva păcatului” şi iar sângele lui este „singura spălare a fărădelegilor”[18]. Astfel, teologul bizantin invită la o profundă experienţă spirituală pe cei ce se împărtăşesc ca prin cugetare, prin contemplaţie să vadă, să audă şi să simtă în pâine şi vin trupul împuns pe Cruce,

> trup care în preajma chinurilor din urmă a tremurat, s-a zbătut, s-a scăldat în sudori, a fost vândut, încătuşat, trup care s-a dat judecătorilor celor fărădelege şi care după vorba sfântului Pavel, a adus bună mărturie în faţa lui Ponţiu Pilat, mărturie pe care a plătit-o cu moartea, şi încă moarte pe Cruce, trup care a suferit biciuiri pe spatele său, iar prin palmele mâinilor şi ale picioarelor s-a lăsat străpuns de cuie şi prin coastă de suliţă, trup care s-a crispat de dureri şi a scâncit când a fost ţintuit pe lemn. Acelaşi este şi sângele, care ţâşnind din vine, a întunecat soarele, a cutremurat pământul, a sfinţit văzduhul şi întreaga lume a spălat-o de necurăţia păcatului[19].

Cu toate acestea există o deosebire între prezenţa trupească a lui Hristos în viaţa sa pământească înainte de Înălţarea la cer de-a dreapta Părintelui ceresc şi prezenţa sa euharistică pe care sfântul Ioan Damaschin o redă prin următoarele cuvinte; „nu se coboară din cer trupul care s-a înălţat, ci însăşi pâinea şi

[18] Nicolae CABASILA, *Despre viaţa în Hristos*, 4.
[19] Nicolae CABASILA, *Despre viaţa în Hristos*, 4.

vinul se prefac în trupul şi sângele Domnului”[20]. Această prefacere în unica perspectivă a consumării euharistice, a rămânerii lui Hristos în noi după însăşi făgăduinţa sa (*In* 17,23), înseamnă de fapt participare liturgico-sacramentală la Liturghia Bisericii în ambianţa coborârii Cerului pe pământ şi a transfigurării vieţii de aici într-un veritabil Cer, după fericita expresie a sfântului Ioan Hrisostom[21]. Astfel Euharistia are şi o dimensiune eshatologică pentru că, prin împărtăşirea de Hristos sub chipul pâinii şi al vinului în timpul mântuirii, credinciosul pregustă din dulceaţa Împărăţiei, experiază lumina veacului viitor şi darul pătimirii îndumnezeirii celei după har în lumina necreată a Treimii dumnezeieşti. Astfel, deşi Euharistia se situează în inima istoricităţii creştine, prin ea înţelegându-se trecutul şi viitorul, ea comemorând evenimentele întemeietoare prin care s-a împlinit mântuirea în Hristos, totuşi „fiecare Euharistie anunţă evenimentele viitoare” pentru că tot ce se proclamă în Euharistie s-a împlinit prin Învierea lui Hristos şi „fiecare Euharistie ne face prezent în mijlocul nostru trupul înviat al Mântuitorului, deschizând spre realitatea viitoare înscrisă deja în Înviere”[22]. De fapt însăşi formula liturgică, Binecuvântarea Mare, prin care începe Liturghia ortodoxă, „Binecuvântată este Împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh” este o intrare în misterul Împărăţiei, în comuniunea Sfintei Treimi, în timpul sacru prin excelenţă, timpul Liturghiei încununat pentru cei pregătiţi spiritual de unirea euharistică cu Hristos, după care pot rosti şi înţelege în plinătatea ei cântarea: „Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi închinându-ne, că aceasta ne-a mântuit pe noi”[23]. Unirea euharistică cu Hristos are loc în contextul dreptei credinţe ecleziale, este, şi nu se poate altfel, o unire în unicul său Trup cu Piatra cea din capul unghiului, şi dorinţa de adevăr şi unitate trebuie să călăuzească Bisericile noastre într-un timp de mărturie exemplară pentru Hristos şi Biserica sa. De aceea, adevărul despre Hristos formulat dogmatic în temeiul Revelaţiei scripturistice şi experiat spiritual şi liturgico-sacramental prin încununarea de unirea euharistică este pentru creştinii de astăzi condiţia esenţială pentru mărturisirea şi trăirea adevărului creştin. Acest adevăr se articulează la persoana lui Hristos, Unul din Treimea-Dumnezeu, şi fără această articulare, inclusiv în era hermeneutică de astăzi ce riscă să degenereze fără ancorarea la evenimentul central hristic într-o ideologie

---

[20] Ioan DAMASCHIN, *De fide orthodoxa*, IV, 13: PG 94, 1144.

[21] Alexandre SCHMEMANN, *Euharistia, Taina Împărăţiei*, Anastasia, Bucureşti 1993, 172.

[22] Jean LADRIERE, *L'articulation du sens.* II. *Les langages de la foi*, Cerf, Paris 1984, 325.

[23] „Liturghia sfântului Ioan Gură de Aur”, 158

religioasă şi într-un textualism ce se complace în propriul său joc combinativ trebuie să se situeze în tensiunea creatoare dintre tradiţie şi interpretare[24], în care Biserica este grila interpretativă unică şi decisivă. Orice încercare de unitate creştină trebuie să plece de la Biserică în unitatea ei, care paradoxal este dată şi se realizează permanent prin integrarea în Trupul lui Hristos a celor nou veniţi în lume sau care se convertesc la misterul absolut şi real, personal al lui Dumnezeu, prezent plenar în noua existenţă cosmică şi umană ce de la Cincizecime operează unirea umanităţii răscumpărate prin jertfa Fiului lui Dumnezeu însuşi cu Treimea creatoare şi mântuitoare.

În acest context documentele de convergenţă spre unitatea vizibilă a creştinilor trebuie să aibă o bază eclezială, de credinţă şi experienţă creştină dreaptă, cu toate acele diferenţe existente între Biserici care pot fi depăşite prin acord teologic sincer, prin fidelitate faţă de Hristos şi Biserica sa, prin darul Duhului care pe cele cu lipsă ale oamenilor le împlineşte. Un astfel de document de convergenţă este şi cel elaborat de Consiliul Ecumenic al Bisericilor, *Botez, Euharistie, Ministeriu*, în care referitor la Taina Euharistiei se confirmă unele învăţături de credinţă creştine consacrate încă de Tradiţia apostolică, precum caracterul sacramental şi anamnetic al Tainei, prezenţa reală, obiectivă a lui Hristos în Euharistie, dimensiunea comunitară şi eshatologică a acestei Taine, cu o finalitate de reconciliere între oameni şi de mărturisire a bucuriei Învierii. Celebrarea euharistică are, de asemenea, şi o funcţie misionară şi constituie momentul – *kairos* – în care Biserica participă la misiunea lui Dumnezeu în lume. Euharistia are şi un caracter kerigmatic, de proclamare a Evangheliei prin fidelitate faţă de Mântuitorul Iisus Hristos şi întru iubire faţă de semeni. Participarea la Liturghie şi împărtăşirea cu Hristos exprimă dimensiunea comunitară, esenţială vieţii creştine şi reprezintă cea mai sublimă mărturie despre Hristos în lumea chemată la transfigurare după chipul Celui înviat, prin cuvânt şi faptă, spre credibilitatea creştinismului şi extinderea Bisericii în lume[25].

Documentul recomandă Bisericilor „un grad mai mare de comuniune euharistică"[26], deşi recunoaşte faptul că „creştinii nu se pot aduna într-o deplină comuniune la aceeaşi masă pentru a mânca aceeaşi pâine şi a bea din aceeaşi

---

[24] Walter KASPER, *Le Dieu des chrétiens*, Cerf, Paris 1985, 269.

[25] Cf. Max THURIAN, ed., *Churches respond to B.E.M.* III. *Official Responses to the „Baptism, Eucharist and Ministry Text"*, W.C.C., Geneva 1987, 36.

[26] Max THURIAN, ed., *Churches respond to B.E.M...*, 37.

cupă"[27]. Acesta demonstrează faptul că între creştini există deosebiri majore în ceea ce priveşte teologia Euharistiei. De asemenea, documentul totuşi se înscrie în limite greu de acceptat pentru Ortodoxie şi prin faptul că eludează realitatea sacramentală şi sacrificială a Tainei Euharistiei, substituind termenii teologici consacraţi cu noţiunea de *semn* care în perspectiva semiologică nu mai indică şi nu mai exprimă realitatea prezenţei lui Hristos în pâinea şi vinul Euharistiei[28].

Textul este ambiguu şi în ceea ce priveşte săvârşitorul vizibil al Euharistiei, deşi Sfânta Scriptură indică în mod foarte clar că acesta este investit cu putere harismatică şi sacramentală[29]. Săvârşitorul Tainei Euharistiei este episcopul sau preotul hirotonit canonic fără de care nu se poate celebra Euharistia şi nici vreo altă taină a Bisericii.

Ortodoxia nu are comuniune prin practica intercomuniunii cu celelalte confesiuni, în aşa numita ospitalitate euharistică, un termen confuz şi neadecvat la realitatea euharistică, deoarece între Euharistie şi mărturisirea dreptei credinţe există o intercondiţionare ontologică, încorporarea prin Taina Tainelor în Trupul mistic al lui Hristos operându-se prin „sacramentul esenţial pentru creşterea în Hristos când este primită spre iertarea păcatelor prin Taina Pocăinţei"[30].

Diferenţele mari între creştini, mai ales în lumea protestantă şi a denominaţiunilor creştine, în ceea ce priveşte înţelegerea teologică şi practica împărtăşirii euharistice, chiar dacă limbajul este uneori echivalent fac ca separaţiile dintre creştini să persiste. Aceste diferenţe nu pot fi escamotate doar prin declaraţii, prin texte comune, care rămân doar pe seama unui grup restrâns de persoane, în general, ci esenţial pentru realizarea unităţii vizibile a creştinilor şi împărtăşirea din acelaşi Potir este recuperarea termenilor biblici şi patristici care exprimă cel mai elocvent la nivel de limbaj dublat de experienţa spirituală, înţelegerea realistă a Euharistiei ca împărtăşire cu Hristos însuşi spre viaţa cea adevărată a cărei plinătate este în Dumnezeu revelată în gradul cel mai înalt de Hristos Domnul ce ne cheamă tainic în iubire şi libertate la adevărata statură şi identitate umană în comuniune cu Treimea de Persoane divine.

---

[27] Max THURIAN, ed., *Churches respond to B.E.M...*, 36.
[28] Max THURIAN, ed., *Churches respond to B.E.M...*, 7.
[29] Max THURIAN, ed., *Churches respond to B.E.M...*, 8.
[30] Max THURIAN, ed., *Churches respond to B.E.M...*, 9.

Résumé

Cet étude expose d'une manière orthodoxe avec une ouverture oecuménique une vision sur l'Eucharistie, Mystère centrale de l'Église du Christ qui est présent réellement dans le pain et le vin sur l'Autel par l'invocation du Saint Esprit. Par la réception du sacrement de l'Eucharistie l'humanité devient Le Corps Mystique du Christ dans la droite foi et l'expérience de la grâce déifiante. Les textes bibliques et patristiques confirment le réalisme eucharistique de l'Orthodoxie. Une approche critique du documente oecuménique B.E.M. invite l'Église Orthodoxe et l'Église Catholique à une réflexion théologique commune dans la perspective de l'unité visible des chrétiens.